

Adroddiad i	Yr Awdurdod Tân ac Achub
Dyddiad	20 Gorffennaf 2026
Swyddog Arweiniol	Helen MacArthur, Prif Swyddog Tân Cynorthwyol
Swyddog Cyswllt	Helen MacArthur, Prif Swyddog Tân Cynorthwyol
Pwnc	Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân – trefniadau'r dyfodol



PWRPAS YR ADRODDIAD

- 1 Mae'r adroddiad hwn yn ystyried y model gweithredu presennol ar gyfer pensiynau diffoddwyr tân ledled Cymru ac yn tynnu sylw at gyfleoedd ar gyfer cydweithio i wella effeithiolrwydd a gwydnwch y trefniadau.

SYLWADAU GAN Y BWRDD PENSIWN LLEOL

- 2 Fe wnaeth y Bwrdd Pensiwn Lleol gwrdd ar 3 Gorffennaf 2026 i ystyried y trefniadau presennol a'r cyfleoedd ar gyfer cydweithio pellach. Roedd y Bwrdd yn cydnabod yr heriau sy'n cael eu hwynebu ar hyn o bryd, ac yn cymeradwyo'r cynigion i sefydlu ffrwd waith tri gwasanaeth i ystyried cydweithredu pellach.

ARGYMHELLION

Gofynnir i'r Aelodau:

i) Gymeradwyo cefnogaeth y Bwrdd Pensiwn Lleol i'r cynnig i sefydlu ffrwd waith tri gwasanaeth ar gyfer cydweithio ledled Cymru i ystyried cyfleoedd i wella effeithiolrwydd a gwydnwch swyddogaethau pensiynau.

CEFNDIR RHEOLEIDDIOL

- 3 Cyflwynwyd gofynion llywodraethiant newydd o ganlyniad i Ddeddf Pensiynau'r Gwasanaethau Cyhoeddus 2013.
- 4 Mae'r Ddeddf yn nodi'r ddeddfwriaeth sylfaenol ar gyfer cynlluniau pensiwn gwasanaethau cyhoeddus. Ar gyfer Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân, nodir yr elfennau a'r cyfrifoldebau allweddol isod:
 - Llywodraeth Cymru yw'r awdurdod cyfrifol ac mae'n gyfrifol am greu'r rheoliadau sylfaenol. Mae'r rheoliadau'n darparu elfennau statudol y cynllun ac yn sefydlu rheolau'r cynllun yn effeithiol.
 - Mae'r Ddeddf yn golygu bod angen am Fwrdd Cyngori ar y Cynllun, un sy'n canolbwyntio ar bolisi cyffredinol, dyluniad ar draws y cynllun, cyfeiriad strategol, rhoi cyngor i'r awdurdod cyfrifol, gweinyddiaeth effeithiol ac arfer gorau cyffredinol.
 - Mae Rheolwr y Cynllun yn gyfrifol am weithredu rheoliadau'r cynllun, a rheoli a gweinyddu'r cynllun yn lleol.

- Mae'r Bwrdd Pensiwn Lleol yn cynorthwyo rheolwr y cynllun, gan gynghori ar faterion gweinyddu a llywodraethiant.

RÔL RHEOLWR Y CYNLLUN

- 5 Rheolwr y Cynllun yw'r corff sy'n gyfrifol am weithredu'r cynllun, gan sicrhau cydymffurfiaeth â rheoliadau'r cynllun a chydymffurfiaeth â'r arfer da a osodwyd gan y Rheoleiddiwr Pensiynau. Ar gyfer Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân, Rheolwr y Cynllun yw'r Awdurdod Tân ac Achub.
- 6 Mae'r rheolaeth weithredol o ddydd i ddydd yn cael ei ddirprwyo i Wasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru (y Gwasanaeth) fel rhan o'r cynllun dirprwyo i'r Prif Swyddog Tân.

RÔL Y BWRDD PENSIWN LLEOL

- 7 Mae'r Bwrdd Pensiwn Lleol ar gyfer pob Awdurdod Tân ac Achub yn rhoi cyngor ac arweiniad i Rheolwr y Cynllun (yr Awdurdod Tân ac Achub). Mae hyn yn cwmpasu pob maes gan gynnwys cydymffurfio â rheoliadau'r cynllun, materion llywodraethiant a gweinyddu, materion cyfreithiol a chraffu ar bolisiau a gweithdrefnau'r Gwasanaeth.
- 8 Mae aelodaeth y Bwrdd Pensiwn Lleol wedi'i rannu'n gyfartal rhwng gweithwyr a chyflogwyr ac mae'n cyfarfod bedair gwaith bob blwyddyn. Er nad oes gan y Bwrdd Pensiwn Lleol bwerau gwneud penderfyniadau, mae'n rhoi cefnogaeth sylweddol i Rheolwr y Cynllun. Mae'n ofynnol i bob aelod o'r Bwrdd Pensiwn Lleol gwblhau'r hyfforddiant a roddir gan y Rheoleiddiwr Pensiynau ac ymgymryd â hyfforddiant lleol pellach sy'n benodol i'r cynllun.
- 9 Mae'r baich ar y Bwrdd Pensiwn Lleol wedi dod yn amlwg ac mae'n fwyfwy anodd i aelodau ddatblygu a chynnal y lefel o wybodaeth sydd ei hangen.

HERIAU CYFREITHIOL DIWEDDAR

- 10 Ar draws y sector cyhoeddus bu nifer o heriau cyfreithiol cenedlaethol sydd wedi rhoi baich sylweddol ar dimau pensiwn lleol a gweinyddwr y gronfa pensiwn, Cronfa Pensiwn Dyfed. Mae'r her gyfreithiol yn erbyn gwahaniaethu ar sail oedran wedi'i dogfennu'n dda ar draws y sector cyhoeddus. Er ei fod wedi'i gwblhau, fwy neu lai, ar gyfer y rhan fwyaf o staff, mae nifer llai o faterion sy'n weddill yn parhau. Ers mis Ebrill 2022 mae pob diffoddwr tân yn aelod o'r cynllun cyfartaledd gyrfa sydd wedi cynyddu'r angen am wybodaeth am bensiynau ymhlith yr aelodau ac wedi cynyddu'r ymholiadau technegol sy'n cael eu codi.

- 11 Mae'r ail her gyfreithiol yn parhau i fod yn y camau cynnar o ran datrysiad ac mae'n ymwneud ag adbrynu hawl pensiwn ar gyfer cydweithwyr sy'n ddiffoddwyr tân wrth gefn yn dyddio'n ôl i ddechrau eu contractau. Mae'r heriau cyfreithiol yn gofyn am adolygiad achos wrth achos ac yn cynnwys cyfrifiadau technegol a chymhleth iawn. Nid yn unig y mae'r gofyniad hwn yn cael effaith ar y timau pensiwn a'r gweinyddwyr ond hefyd ar aelodau presennol ac aelodau sydd wedi ymddeol.
- 12 Mae'r heriau cyfreithiol yn parhau ac yn fwy diweddar mae dyfarniadau pellach wedi'u gwneud mewn perthynas â thrin goroeswyr gwrywaidd mewn priodasau a phartneriaethau sifil o'r rhyw arall.

YR HERIAU A'R UCHELGAIS

- 13 Mae'r heriau cyfreithiol a amlinellir uchod wedi rhoi baich sydd bron yn annioddefol ar dimau cymharol fach o fewn gwasanaethau unigol ond hefyd o fewn y tîm gweinyddol. Mae natur dechnegol y gwaith wedi cyfyngu ar y gallu i gynyddu capasiti adnoddau. Ers 2023, mae trefniant cydweithredol gyda Gwasanaeth Tân ac Achub De Cymru wedi bod ar waith trwy rannu Arweinydd Technegol i roi cyngor ac arweiniad i'r timau ar faterion technegol. Mae hyn wedi gweithio'n dda ac wedi arwain at berthynas waith agosach a chysondeb (e.e. polisi disgresiynol a ddatblygwyd ar y cyd sy'n berthnasol i bob cynllun).
- 14 Mae'r heriau cyfreithiol hefyd wedi cael effaith ar aelodau'r Bwrdd Pensiwn Lleol sy'n gorfod llywio trwy faterion technegol.
- 15 Y nod yw chwilio am gyfleoedd ar gyfer cydweithio pellach er mwyn cynyddu effeithiolrwydd pob tîm gymaint â phosibl, meithrin cysondeb i aelodau, hyrwyddo cyfathrebu a datblygu gwydnwch os bydd staff yn absennol neu os bydd trosiant staff. Gellir ymestyn yr uchelgais hefyd i waith y Bwrdd Pensiwn Lleol i adeiladu gwybodaeth a dealltwriaeth bellach.
- 16 Mae'r cyfleoedd yn amrywio o gydweithio rhwng timau pensiwn hyd at ddirprwyaeth ffurfiol gan y Rheolwr Cynllun i un person neu fwrdd i hwyluso un Bwrdd Pensiwn Lleol i Gymru. Mae cyngor cychwynnol wedi'i gael gan Lywodraeth Cymru ac mae cefnogaeth eang wedi'i chadarnhau.
- 17 Dylid nodi na fyddai unrhyw newidiadau'n torri ar draws nac yn gwanhau rôl y Bwrdd Cyngori ar y Cynllun, sydd â'r rôl o roi cyngor, mewn ymateb i geisiadau gan Weinidogion Cymru, ar newidiadau i'r cynllun ac unrhyw faterion eraill sy'n berthnasol i weinyddiaeth effeithiol ac effeithlon y Cynllun. Ni ddylid diystyru'r darn hwn o waith ac mae'n bosibl y bydd angen adolygu a chysoni disgresiynau a ffyrdd o weithio.

GWYBODAETH

- 18 Yn draddodiadol, roedd gweinyddu cynllun pensiwn y diffoddwyr tân yn gymharol syml gyda dim ond un cynllun, a oedd yn seiliedig ar y cyflog terfynol. Fodd bynnag, dros y pum mlynedd diwethaf mae bellach wedi dod yn gymhleth iawn ac yn llafurddwys gyda thros bedwar cynllun pensiwn ar wahân a diwygiadau ac ailgyfrifiadau yn ofynnol o ganlyniad i heriau cyfreithiol fel McCloud a Matthews. Mae'n annhebygol y bydd y llwythi gwaith yn lleihau yn y dyfodol wrth i ddeddfwriaeth pensiynau yng Nghymru a Lloegr barhau i gael ei hadolygu.
- 19 Mae'r pwysau hyn wedi digwydd ar yr un pryd ag y gwnaeth llawer o weithwyr proffesiynol ym maes pensiwn ymddeol o'r diwydiant a phobl yn amharod fynd i fentro i'r proffesiwn hwn. Mae hyn wedi'i ddangos mewn arolwg a luniwyd yn 2025 gan y Gymdeithas Llywodraeth Leol a oedd yn gwerthuso'r adnoddau pensiwn mewn Gwasanaethau Tân ac Achub a'r awydd am yr "Angen am Newid".
- 20 O ganlyniad i'r canfyddiadau hyn, cymeradwyodd Cyngor Cenedlaethol y Penaethiaid Tân waith pellach i archwilio'r cysyniad o fodel rheolwr cynllun sengl, gwasanaeth a rennir, sy'n adlewyrchu awydd cryf y sector am newid.
- 21 Yn arwyddocaol, mynegodd y tri Gwasanaeth Tân ac Achub yng Nghymru awydd am newid yn eu hymatebion i arolwg y Gymdeithas Llywodraeth Leol. Gyda'r newid i fodel llywodraethiant a chymeradwyaeth swyddogion Llywodraeth Cymru, mae gennym bellach y cyfle yng Nghymru i symud i'r model hwn yn gyflymach nag yn Lloegr.
- 22 Yn ogystal â'r effeithlonrwydd y byddai'n ei roi yng Nghymru, byddai'n arddangos manteision hyn i Awdurdodau Tân ac Achub yn Lloegr, y mae llawer ohonynt yn wynebu ad-drefnu eu trefniadau llywodraethiant eu hunain.

GOBLYGIADAU

Amcanion Llesiant	Mae gweithrediad effeithiol Cynllun Pensiwn y Diffoddwyr Tân yn cefnogi'r amcanion Llesiant trwy alluogi staff i wneud cynlluniau hirdymor ar hyd eu gyrfa. Bydd cydweithrediad effeithiol yn amcanu i'w gwneud mor effeithiol â phosibl, gan gefnogi'r amcan hwn.
Cyllideb	Bydd pob cynnig yn destun craffu cyllidebol i ddangos gwerth am arian
Cyfreithiol	Bydd yr holl opsiynau yn cael eu hasesu i sicrhau eu bod yn cyflawni gofynion rheoleiddiol Rheolwr y Cynllun yn llawn
Staffio	Nid oes unrhyw gynigion wedi'u gwneud, ond bydd unrhyw effaith yn amodol ar waith ymgysylltu ac ymgynghori priodol.
Cydraddoldebau/ Hawliau Dynol/ Y Gymraeg	Bydd pob cynnig yn destun asesiad cydraddoldeb ac yn sicrhau y cedwir at Safonau'r Gymraeg.
Risgiau	Nod sefydlu cydweithrediad tri Gwasanaeth yw mynd i'r afael â'r risgiau cynhenid o fewn y trefniadau presennol.